

ROBERT HAJSZAN
Pedagogische Akademie Eisenstadt
Güttenbach 171
7535 St. Michael Bgld., Austria

KRŠĆANSKE HRVATSKE NOVINE

Okolnosti povraćanja časopisa za Hrvate, *Kršćanskih hrvatskih novin*, zečele su se ljeta 1922. kada je Austrija anektirala zapadnu Ugarsku (današnje Gradišće). Pokidob Hrvati u novoj domovini Gradišću nisu kanili zgubiti svoj identitet, na začetku su teško se adaptirali.

Zato je bilo jako važno da je Martin Meršić st., doajen tadašnje gradišćanskohrvatske zajednice, najprzeo peljačtvo i "voćkao" svoje subrate, političare i ostale intelektualce. Zahvaljujući njemu, Hrvati u Gradišću su na području gospodarstva, narodne i stranačke politike, ali i novinarstva napridovali, učvrstili svoju poziciju u novoj domovini, i očigledno ojačali.

Povraćanje novin, ovput *Kršćanskih hrvatskih novin*, je bila ideja Martina Meršića st. Kot urednik je postavljen 27-ljetni mladi duhovnik Ignac Horvat, ki je zapravo bio prisiljen najprzeti redakciju. Horvat se je naučio čuda o novina kot organizator, takaj u jezičnom smislu. Nastat će najvažniji književnik Hrvatov u Gradišću, takaj kalendarac, jezikoslovac, prosvjetitelj naroda i najprivatelj kulturnih zbivanj med Hrvati u Gradišću.

KLJUČNE RIČI: *Gradišće, Kršćanske hrvatske novine, Ignac Horvat*

Zahvaljujući Antonu Radakoviću, rodome iz Pinkovca, naišao sam na *Kršćanske hrvatske novine*, ke se čuvaju u bečanskoj Nacionalnoj biblioteki.

Pred osamdeset petimi ljeti uredjivao je Ignac Horvat, tadašnji kapelan Gijece, *Kršćanske hrvatske novine* - tajednik Gradišćanskih Hrvatov. Ov časopis je inicijirao/ pokrenuo Martin Meršić st. zato što su prestale izlaziti *Naše novine*. Spomenuti farnik u Velikom Borištofu, promotor kulturnih zbivanj kod Gradišćanskih Hrvatov, zapravo je prisilio¹ mladoga svećenika Ignaca Horvata preuzeti uredjivanje *Kršćanskih hrvatskih novin*.

Iako se je giječanski kapelan branio ispuniti takovu tešku, nezahvalnu funkciju, morao je "skočiti u hladnu vodu" i redigirati novine, ke su iz različnih uzrokov vrlo zanimljive, makar su publicirane samo četiri puta.

¹ Usporedi: Martin Meršić st., *Spominki*, Željezno 1993., str. 324.-325. i Leo Stubić, *Martin Meršić stariji*, Stinjaki 1975., str. 79-80.

01. KHN - KRŠĆANSKE NOVINE

Jur u svojem uvodnom članku "Zdravi bili!" obratio se je Martin Meršić st., pokretač *Kršćanskih hrvatskih novin*, pod pseudonimom "X", gradišćanskohrvatskomu narodu i razložio smisao, stil i geslo našega tajednika. Med drugim rekao je doslovno: "Pak ste nam upamet zeli zlamenje na čeli: mi smo *kršćanske* novine, kot su kršćani vsi Hrvati. Mi poznamo i ljubimo Boga i njegovu svetu crikvu, za ke smo pripravni i va oganj pojti. Mi kanimo, da se naša dica po kršćansku odhranu, zano ćemo se srčeno borit za kršćansku familiju i kršćansku školu. Zano smi i mora oš i naša politika bit neg kršćanska. A ko je kršćanska, će bit i pravična: vsakomu svoje! I poljodelcu i meštru, delaču i kapitalisti neka bude svoje pravo, potribno poštenje. Delat ćemo za Boga, za hrvactvo, za naš novi mali dom. Bog pri vas — budte uz nas!"

02. KHN - ORGAN KRŠĆANSKO-SOCIJALNE STRANKE

Iako su *Kršćanske hrvatske novine* u prvom redu pokrenute zbog toga što dvadeset drugoga ljeta prošloga stoljeća nije bilo redovitoga profanoga časopisa za Gradišćanske Hrvate, smisao i tenor tajednika su očividno jasni: Novine objelodanjene su u stilu stranačkoga organa. Skoro u svakom članku, osobito u prinosi, ke je sastavio urednik sam, piše izravno i frivolno/lakomisleno u partijsko-političkom duhu.

Takov postupak dvadesetih ljet prošloga stoljeća, u ki su se sukobljavale dvi velike austrijske političke stranke, bio bi u današnje vrime neprihvatljiv, ali ončas je Crikva bila ne samo usko povezana s *Kršćansko-socijalnom strankom* nego je zastupala i interese i liniju te partije.

Tako urednik Ignac Horvat jur u svojem prvom prinosu "Na kršćansku stran" nedvojbeno vabi za spomenutu stranku: "Orsačko odibiranje, ko se seda prebližava i nas Hervate Gradišća na križni put postavlja. Pod našimi nogami se dva puti križaju. Ni potribno dugo razlagat, da je osebujno sada jako važno za našu budućnost, naku stran prvi korak načinjimo. Na livu ali na desnu?"

Pred nami, ki novine štijemo i na politična skupaspravišća hodimo, govore poslušamo, je poznano, da va Esteraji osebujno dvi jake politične stranke jedna proti druge stoju i se uz krez mnogo deset let nemilo boru. Socialdemokratska najmre i keršćansko socialna s kom zadnjom va jednom redu i ruku va ruki vojuje keršćansko gospodarstvena. Kot trete stranke, kot nimško narodne (Grossdeutschen, Deutschnazionalen) mi Hervati nikarkove interesse nimamo i zato ni ništ stona. Neg zvanaredno pervim dvim strankom moramo sada dobro i diboko va oči pogledat i nje spoznat, kot pogledamo i človiku va oči, koga hoćemo spoznat."

03. MARTIN MERŠIĆ ST. - POKRETAČ KHN

Gdo je ta agilni, ali nametljivi kulturni djelač med Gradišćanskimi Hrvati u austrijskom Gradišću, ko je stoprv 1921. priključeno novoj domovini? Gdo je ada ta prosvetitelj gradišćanskohrvatskoga naroda, ki je takovim nehumanim načinom

prisilio Ignaca Horvata da je morao postati urednikom novih novin? Rič je o borištovskom farniku Martinu Meršiću st., ki je u prvoj polovici 20 stoljeća peljao i voćkao subrate, školnike i ostale borce i intelektualce u Gradišću i njim peldodavno gazio pute za dobrobit naroda. Ako listamo u njegovi memoari pod naslovom *Spominki*, ke su pod štampu uredili Nikola Bencsics i Jurica Csenar, saznat ćemo koliko je on bio angažiran u vezi s opstankom Gradišćanskih Hrvatov!

U poglavlju *Spominkov* (str. 323), pod naslovom "Kršćanske Hrvatske Novine 3. juna 1922.", zabilježeno je slijedeće:

Ako smo ada mi radi kršćansku Hrvatsku stranku utemeljiti, na odibiranje pojti ter čato još i dobiti, su nam neophodno bile potrebne kršćanske hrvatske novine. A nismo ih imali. "Naše Novine" su 25. marca 1922. ljeta s 12. brojem svoju poštnu kršćansku hrvatsku dušu zdahnule. Gdo će nam Hrvatom hrvatske novine izdati? Nimci ne, oni volu, ako ih nij. Ada sami. A ki su ti sami? Kamo ću ja pojti iskati muže ki su pripravn i ča riskirati, aldove primati, mecenaši biti? Ću biti tako ja, ako i sam. Najpotribniji za novine je ureditelj. Toga sam in petto imao: Ignaca Horvata. Prošao sam si Gijecu po njega, ga zgrabio i rekao: "Ignac, ti ćeš bit ureditelj Kršćanskih Hrvatskih novin." Još od presenećenja i straha nij k sebi i k riči došao, velim dalje: "Zutra ćeš s manom Beč. Kod dominikancov sam ti našao uredničku sobu, onde ćeš novine svaki pandiljak i utorak skupapostaviti. A ti principal Gusić² ćeš te dva dni sam djelati. Ovo će biti tvoj najam za hrvatstvo - Schluß!" Pregovora nisam ni poslušao. Beči sam kod Herolda prosio, da bi nam ča potpore od stranke dali. Obećali su. A dali?

I "Kršćanske Hrvatske Novine" je Horvat Ignac, mar se je koliko zgovarao, mojoj sili suprotstavljao, kopitao, 3. junija razislao. Evo prilažem njegova osmera pisma, iz kih je viditi, kako su se to "Kršćanske Hrvatske Novine", broj za brojem, ako i med mukami rodile, kako su bile vrle, zdrave, žive, zgovorne, srčene, podučne i zabavne. I kako su one Hrvate svejedno nek zbudjale.

Prilažem i troja pisma Demetera Roženića, ka se takaj bavu s "Kršćanskimi Hrvatskimi Novinami". Žalno, da su četvrtim brojem i one morale zaspati, umriti. Nij bilo moguće mecena najti. *Socijaldemokratska stranka* je financirala "Nove Glase", novine, pisce i dobro plaćala, ali *Kršćanska socijalna stranka* nij imala pinez za svoje, Hrvatske Novine. I ja sam još nek jednu lipu šaru kravu imao. Tu sam prodao i račune urednika Ignaca Horvata u zadnjem pismu splatio. Prilažem jedne još očuvane novine. Pogledjte, kako su i danas još mlade.

04. IGNAC HORVAT - UREDNIK KHN

ŽIVOT I DJELOVANJE

Ako se govori o tako velikoj ličnosti kot je Ignac Horvat, onda je dobro podiliti tematiku na nekoliko dijelov. Odlučio sam se za sedam - to predlažu, naime, pedagogi i psihologi jer se tema lakše obradjuje, uči i pamti - s tim da ću tomu segmentu, ki se naliže Horvatovoga djelovanja u Novoj Gori i Pinkovcu, posvetiti najveć prostora.

² Farnik u Gieci.

DITINSTVO IGNACA HORVATA

Ufam se, da se ne vkanjujem, ako pretpostavljam, da je mali Ignac u svojem karakteru i ponašanju sličan bio Tomacu, glavnomu liku iz štorice *U Koljnofu na shodišću*, ki je sa svojim ujcem išao u Koljnof na shodišće. Ili "Jurkacu" iz pripovitke *Jurkac dopapri*, ki je na Štajeri bio u službi i pobignuo (dopaprio) domom. Ili "Štefku" iz sličice *Skrbi pred kiritofom*, ki je imao svoje skrbi (pred kiritofom), je li će *Ringišpilj* ionako dojt! Tako ja vidim maloga Ignaca: dobro odgojen, poslušan, marljiv školar, svenek dobre volje, ki je u starom ocu imao najboljega tovaruša. Pod uticajem ovoga naučio je sve ono, što se more i što bi se moralo naučiti doma u familiji: poslušnost, disciplinu, izdrživljost, savjesnost (*Gewissenhaftigkeit*) i materinski jezik, što danas već nije od sebe razumljivo!

MLADENAČKA I ŠTUDENSKA DOB

Opet mi se nudja jedna prispodoba: gimnazijalac Ignac prispodobivši sa Štefacem, s glavnim likom iz novele "Štefanićev gospodin". I Ignac i Štefac su bili u varošu na školovanju. Pretrpili su naredno iste probleme, poteškoće jednoga intelektualca, ki je prisiljen obrazovati i oblikovati se u tudjoj okolici i na jeziku većinskoga naroda. Samo Horvata gradski život nije zaslipio i nije ga skrenuo s pravoga puta. On vjerovatno nikad nije zaboravio velik aldov svojih roditeljev, ki su u njega polagali veliko ufanje. No, najveća razlika med njimi leži u tom što je Štefac još i crikvi obrnuo hrbat.

IGNAC HORVAT KOT DUŠOBRIŽNIK

Na početku svojega poslovanja je bio kapelan u Otavi, potoni u Gijeci i konačno u Dolnjoj Pulji. Ljeta 1925. postao je farnikom Nove Gore - Pinkovca, gde je u medjubojnom vrimenu branio vjeru i kršćansku ćudorednost, ku su Hrvati pojerbali od svojih starih. Iako se zna iz jednoga pisma upućenoga Martinu Meršiću st., da je čeznuo za promjenom mjesta, uložio je svu svoju snagu da čim već postiže na vjerskom sektoru. Kot vrhunac njegovoga poslovanja na jugu je sigurno izgradnja crikve u Pinkovcu. S tim je on omogućio samostalnost pinkovske fare, ku su vjerniki do dandanas obdržali i ju već ne kanu napustiti.

1938. ljeta premješćen je u sridnje Gradišće u Frakanavu, gde je ostao do svoje mirovine 1971. ljeta.

NARODNI PROSVJETITELJ

Kad je Ignac Horvat u južnogradišćanskoj fari u Novoj Gori preuzeo dušobrižnički posao, postao je ujedno i učiteljem i tanačem ljudi u najopširnijem smislu riči.

U večernji predavanji bavio se je različnimi temami. Govorio je o politički događaji, o kulturni posli, o moralu i disciplini. Osebjuno je pokušavao po slijedi kancelara Seipela riješiti i socijalno pitanje. Angažirao se je na karitativnom sektoru, a isto tako i na zdravstveno-higijehskom području. Tako je na primjer razlagao uzroke infekcioznih bolesti i med ostalim upozorio i na to, da se mrtve živine moraju čim brižnije zakopati. Nije zabio ni reći, da se ljudi preobiljno i predobro hranu.

Koncem konca je stanovnikom rekao, da ne "šparaju" s betegom, nego da prođu čim prije k vračitelju.

UNAPREDJIVAČ KULTURE

Ne gledeć na to, da je Ignac Horvat ispunjavao najviše funkcije u kulturni organizacija Gradišćanskih Hrvatov, vridno je spomenuti njegovo kulturno djelovanje u seli. Med njegove prve zadaće u Novoj Gori spada osnivanje "Junačkoga društva" 1926. ljeta. Ljeto dan kašnje, 28. augusta 1927., došlo je do blagosavljanja zastave. Tom prilikom je južno Gradišće vjerovatno po prvi put doživilo "Dan hrvatske mladine". Na posvećenju zastave u Novoj Gori bilo je zastupano i sridnje i sjeverno Gradišće s otprilike 60 društvenih kotrigov iz šest sel. Sto se tiče sudjelovanja južnih općin triba napomenuti, da su se i Žamar (Reinersdorf) i Veliki Medveš (Großmürbisch) odazvali pozivu.

Danas ne bi već ni jedan predstavnik iz ovih općin diozeo pri hrvatski priredba. Usput rečeno, dva mladenci, delegati Mienova, izazvali su najveće pozitivno iznenadjenje. Stigli su u Novu Goru stoprv popodne, a kad su ih sa čudjenjem pitali za uzroke njevoga zakašnjenja odgovorili su jednostavno: "Naš gospodin školnik su nam naručili da moramo zajt u Novu Goru, a bar na kakov način. A mi smo došli, kad drugačije već nismo mogli, piše iz Sambotela. I rado smo došli".

Svetačni govor je držao predsjednik Junačkoga društva, Ignac Horvat. Rekao je med ostalim: "....i kad vas pozivam, da spunite ove riči (SVETU NAŠU VJERU I SVOJ DOM ČUVAT ČU SNAGOM JUNAČKOM SVOM !) u vašem žitku svaki u svojem stališu, onda vas opominjem na jednu našu svetu dragu dužnost, ka stoji u testamentu naših marljivih i dičnih preocev. U ovom zlamenju si dajmo danas ruke, kršćani Hrvati Gradišća, s ovim zagovorom, da hoćemo čuvati vjeru i svoj dom se objamimo danas u bratskom zagrljaju".

Po novogorskoj protokolnoj knjigi Junačkoga društva utemeljeno je i u Pinkovcu mladenačko društvo 15. 8. 1932. ljeta.

KNJIŽEVNIK IGNAC HORVAT

Ignac Horvat započeo je svoju književnu karijeru kot muž od trideset ljet publiciranjem člankov u *Kršćanski hrvatski novina* i redigiranjem toga vjerskoga lista. Njegovo stvaranje započelo je u razdoblju kad je već postojala vjerska proza kod Gradišćanskih Hrvatov. Svitska je, ne gledeć na školske knjige i kalendare, bila stoprv u početnom stadiju. S punim pravom Gradišćanski Hrvati gledaju Horvata osnivačem svoje umjetničke proze. Da ta proza nije uvijek mogla služiti čistoj umjetnosti, činjenica je, ka je zajednička svim utemeljiteljem i reformatorom. Slažem se zato sa Sučićem, da "... pisci jedne narodne manjine imaju bezbroj zadać i problemov, ke moraju nadvladati."

Horvotovo književno stvaranje zauzima u prvom redu seljački svit Gradišćanskih Hrvatov. "Vjerno je opisao seljački život, seljaka i djelača u prošlosti, u ono vrime kad je duh hrvatske zajednice još bio jak, dokle se još duh varoša nije uvukao u selo, dokle je selo živilo u poštenoj međjusobnoj povezanosti" (Benčić). Uzimajući u obzir ovu činjenicu, misli Ivan Vitezić, bivši lektor na bečanskoj Slavistici, da

"... svit Horvatove proze u ovom obliku pripada prošlosti, ka je završila ili je na putu, da prestane egzistirati." Skoda što Horvat nije već imao mogućnost zgledati se na promjene u društvenoj strukturi kod Gradišćanskih Hrvatov. Osvidočen sam, da bi on odlično zmogao tematizirati probleme pendlerov, osiguravanje djelatnoga mjesta, krizu egzistencije, zapošljavanje... itd.

U najnovije vrime bavio se je Horvatovim pisanjem i Milorad Stojević, prof. u Rijeki. On je pokazao na neke nedostatke u Horvatovoj literaturi. Na primjer misli, da Ignac Horvat nima uvijek za svoje pripovijetke FABULU kot temeljnu komponentu, nego da on (Ignac Horvat) tu odsutnu fabulu jednostavno izminjuje nekom atmosferom. Unatoč svemu je Ignac Horvat u odnosu na prilike hrvatske narodne grupe u Gradišću bez sumnje mnogo značio svojim pisanjem. Kad bi se jedanput u stoljeću med Gradišćanskimi Hrvati narodio jedan Ignac Horvat, odumiranje naše narodne grupe odrinulo bi se za nekoliko desetljeć.

JEZIKOSLOVAC - ČISTUNAC

Koliko mu je jezik ležao na srcu, vidimo iz mnogo člankov, publiciranih u kalendaru *Gradišće*. Kara nas i prispodablja: "Cio Babilon smo nastali mi Gradišćanski Hrvati s našim jezikom!" Jednoč se je Ignac Horvat zagrozio i s Miloradićem i rekao: "Ne smetljite toliko svoj lipi bogati hrvatski jezik tudjim kukoljem. Ne davajte mi pljusku svakom vašom rečenicom. Ar ću jedanput skočit doli, odlomit šibu i huš med vas i po hrptu!"

Horvat nam daje upute i veli, na ki način i kade triba početi, da bi se iskorijenile zle navike u govoru i jeziku:

- 1) Dicu jur u školi triba odgojiti u čistom jeziku, k tomu triba učitelj bezuvjetno hrvatski rječnik.
- 2) Mladinu triba u društvu ispravljati u jezičnom pogledu i opomenuti ih, da upotribljavaju lipi hrvatski jezik. Na pogriške neka ne upozorava samo dušobrižnik mladinu, nego mladina triba da se obavezno medjusobno podučava i ispravlja.
- 3) Igrokazom nije jedina zadaća, da zabavlja ljude, nego da i proširuju i povećaju jezično bogatstvo.
- 4) Školovani ljudi nosu odgovornost za način govora u seli.
- 5) Ljudi neka redovito čitaju hrvatsku štampu.

"Ar ako ne pazimo bolje na naš jezik" završava on svoj članak "Je li potriбно?" "... onda hte vrijeda naši Hrvati ne jezikom, nego 'cungom' govoriti. I onda zbogom, majka Hrvatska!"

05. JEZIČNA OBILJEŽJA U KHN

Ignac Horvat je 1927. ljeta izdao svoju prvu zbirku štoric pod naslovom *Veliki i mali - crte i slike* (Beč 1927.), ka je od štiteljev vrlo dobro primljena. U jezičnom pogledu nije baš besprijeokorna, ali ipak je solidno obdjelana. Ako tu činjenicu zamemo u obzir, moramo ustanoviti da je Horvat 1922. ljeta pri uredjivanju *Kršćansko hrvatskih novin* još postupao u "jezični papuča" i da je tokom pet ljet jezično jako uspješno napredovao. Drugimi riči upadljivo je da mladi svećenik, kot

ureditelj novih novin, još nije dovoljno dobro baratao materinskim jezikom i da su neki članci i prinosi nekako kvrgavo / kvrgasto / drndavo isformulirani, odnosno uređeni.

Slijedeća jezična obilježja triba spomenuti i istaknuti:

- Odras jata: Pricipijelno je konzekvetno realiziran sa "e". Npr.: *prededi, sto letih, od Gece, poljoddelcu, delaču, delat, nasledoval, sledeće, vera, verovat, po teli, delačne hiže na del ali čisto zničit, k steni ubrnut, sused, na mesto, prik mere, vred, od ovi krivovercov, vred zatim z celim ..., Železno, cel dan, vse težine i nevolje odnelo, verovna dugovanja vazneto (=ausgenommen), više cene tega i blaga, itd.* No, katkad nailazimo i na realizaciju sa "i". Npr.: *pred ditcom, tila, nimci, lipi* itd. A naći ćemo i realizaciju sa "ie" odnosno diftongizaciju. Npr.: *va celoj biškupiji, kriepost, nepotriebne odpušćat, vriedan svoje plaće.*
- Glagolski pridjev radni (aktivni) završava za muški rod na *-l*. Npr.: *odrasal, nasledoval, pogledal, posluhnul, dvojl, boril, odvernul, umrl, štal, pustil, došal, bil, počel, dobil, platil, najzatpovrnul, prijel, odobril, ostal, zahvalil, spil, hotil, pokazal, vičeral, ručeval, sprogovoril, zapuhal, zakriknul, počel, brcal, htill, pretisnul, imal, pretekal, načinjil.*
- U genetivu plurala izostavljeno je završno *-h* kod pridjeva i zamjenice. Npr.: *od naši prededov, zvana ovi peljačev, proti kršćanski narodov, spravišće isti vladov, od ovi krivovercov, iz prvi kršćanski časov, iz svoji stanov, minister vanjski poslov, pri pohodenju svoji rođjakov, pet tisuć ugrski korun, švajcjski frankov, esterajski korun, občinski i skupni ciljov, min. nutrnji poslov, min. vanjski poslov, od strani dosadašnji vladov, broj državni činovnikov, delo človičanski ruk, pravo ovi društvov, prik ovi novi učnjov, od nji, od vsi strani.*
- Ne respektira se pravilo *Poslije palatala i c ne dolazi "o" nego "e"!* Npr.: *od ovi krivovercov, občinski i skupni ciljov, rukotvorcom.*
- Ne respektira se pravilo *Odnos zvučnoga glasa prema bezvučnomu.* Npr.: *va usakidanjem obhajanju, potribčina, društveni, odpušćat, pravo ovi društvov, odpodne, odprto, obć. otajnik, najzatždržat, z kamenjem, odpravidu, proti izplinjenja, dostojno obstanje človika, poodpirat, podpuno, tržci, lipo i čisto odpišene ..., občina.*
- Ne respektira se lokativ s prijedlogom "po", "va". Npr.: *po durajućem dogovaranjem, va njegovom najperdohajanjem.*
- Upotribljava se fonetski pravopis. Npr.: *guvecku supu, ter se počne raspravljat i sflačit, va štampi nimamo hrvackoga zbirača.*
- Upotribljava se kod muškoga roda čakavski lokativ na *-i*. Npr.: *na šišanjki, va nugljaci ustoh, po stoli, va gospodarstvenom okrugi, va vladarstvi zobdržimo, Beči.*
- U genetivu plurala upotribljava se kod imenice na završetku *-h*. Npr.: *va nugljaci ustoh, ki su protivni drugomu razredu ljudih, sto letih.*
- U lokativu plurala upotribljava se kod imenice na završetku *-h*. Npr.: *va krčmah, na nugljah.*

- U instrumentalu plurala upotribljava se kod imenice "rič" nastavak *-ami*. Npr.: *z ričami*.
- Upotribljava se umjesto "hvala" *vahla*.
- Upotribljavaju se germanizmi. Npr.: *va rajni* (rajna - Reindel), *iz pleha* (pleh - Blech), *i supe bi si moral skuhat* (supa - Suppe).
- Upotribljavaju se tvorenice. Npr.: *predanju* (pred nju), *krezanjega* (kroz njega = pomoću njega), *navo* (na ovo), *oš ednoč vanzbusne črljena pogibel, ali vreda mu napametdojde, kruhe i savnice nutrpohita, iz peći vanpograbi, i zadovoljnost najzatdojde, iz pleha vanpuzu, začudeno upametzame, kad je na kraj došal, zglave vanspuhnut, najzatzdržat, iz polagledanja domon odpravidu, skupadelaju, njegovo najperdohajanje, pineze nutrpovuć, najzatdat, dobropremišljene pogodbe, najperdohajanje, skupapostavit, iz Genue najzatpovrnul, van najt, vsaki svoje pošteno vandojenje (= dobrostanje) imal bude, skupasložit, ovi vsi skupa živit moradu, skupa delat moradu, država je skupa spravna, verovna dugovanja vazneto (=ausgenommen), esterajska valuta je vseneg dolispadala ..., skupaspravili*.
- Izostavlja se "j" na početku riči. Npr.: *oš ednoč, kot edno tiho jezero, iz ednoga klinca, edan starac*.
- Izostavlja se "p" u (p)čelinjak.
- Izostavlja se "v" na početku riči. Npr.: *(v)lašće dobrostanje zasegurat*.
- Izostavlja se "d" u kombinaciji sa "j". Npr.: *za par let mlajega*.
- Izostavlja se "h" na početku riči. Npr.: *Ako k dobrostanju dospit (h)očemo, ko se vsi va ov stan spravit moramo. Ako obstat (h)oće ...*
- Umjesto "v" piše se *u*. Npr.: *friško žerauku iz peći vanpograbi, pravo ovi družtvov prauda ...*
- Umjesto "još i" piše se *oži*.
- Izmed dva konsonante dodaje se "e". Npr.: *va pervi tajedni, kerščan, uzderžat, perlje, mi se ubernuti ne damo*.
- U trećem licu plurala u prezentu upotribljava se *-du* umjesto *-ju*. Npr.: *raskaljadu, odpravidu, gospodari spoznavadu i spunidu, dadu* (daju), *ovi vsi skupa živit moradu, huskadu, glasidu* (glasu, glasaju), *poslušadu*.
- Kod priloga "nek" svenek upotribljava se na završetku "g". Npr.: *neg na temelju ovoga programa, neg osam uri delam, neg daj, a Štefe neg dalje puše*.
- I *vseneg* se piše sa "g".
- Na početku je kombinacija "vs", ali ne konzekventno. Npr.: *vsakidanji, vsi, vse*.
- *koč* u značenju "katkad"
- *kodno* u značenju "kot"
- *kodno kab* u značenju "kot da"

- "n" u *domon*
- *ali* je "ili"
- umjesto *niču samohotno njev kapital* piše se *ničidu* odnosno *ur letodan ubičedu* umjesto "obiću"
- *zavo* u značenju "za ovo"
- *zotim* u značenju "s tim"
- *krezavo* u značenju "kroz ovo" - s tim
- *najperdohajanje* je "napredak"
- *sedno* u značenju "vsejedno"
- *esterajski* u značenju "austrijski"
- *presednik* u značenju "predsjednik"
- *veljen* u značenju "veljek, odmah"
- *znan* u značenju "znamda (morebit, možda)"
- *glaška* u značenju "oglas"
- *ko* u značenju "onda" (*Ako k dobrostanju dospit (h)očemo, ko se vsi va ov stan spravit moramo.*)
- dupli konsonant u *interesse, kommunizam, tujih milliardov, kancellar, četvrt milliona, professor.*
- Ne razlikuje se *kod* (mjesni prilog) i *kod* (*kot*, tj. usporedbeni prilog).
- Susrećemo kvrgasto / drndavo oblikovanje rečenice. Npr.: *Ar jedan od drugoga visi.* (Jer jedan je ovisan o drugom). *Kad bi država neg iz rukov delačev stala.* (Kad bi se država sastala od ...). *Verovna dugovanja vazneto (=ausgenommen) ...* (Osim vjerskih stvari ...). *Vsi se pak na jedinite (= pojedine) razrede države navalu i njihove interesse prik mere (über das Maß hinaus) silu proti drugimi razredi (drugim razredom) i tako va občinskom razredov boj (Klassenkampf) glasidu i direkt ali (ili) indirekt na njega huskadu.*
- "j"- proteza u *jimali, jim* (dat. pl.)
- *dober* umjesto "dobar" (*dober žitak*)
- *zbirač* u značenju "berač" (lektor, štitelj, čitalac)
- *sakoput* u značenju "vsaki put"
- *pišci* u značenju "pisci"
- *čab* u značenju "što bi"
- Lokativ sg. bez prijedloga. Npr.: *Beči, Novonmesti* (u Bečkom Novom Mjestu)
- Akuzativ sg. bez prijedloga. Npr.: *Kab bi išal Berlin ...*
- Glagolski oblik *radi* u značenju "kanili, štili, hotili". Npr.: ... *ki bi radi hižni zakon kot sakramenat zlišat.*

KRŠĆANSKE HRVATSKE NOVINE

ZUSAMMENFASSUNG

Die Umstände um die Herausgabe der Zeitung *Kršćanske hrvatske novine* im Jahre 1922 sind geprägt vom "Anschluss" Westungarns (das heutige Burgenland) an Österreich. Die BurgenländerInnen hatten es anfangs schwer in der neuen Heimat Fuß zu fassen, was auch für die burgenländischen Kroatinnen gilt, da sie als Minderheit besonders trachten mussten, ihre Identität nicht zu verlieren.

So gesehen, war es sehr wichtig, dass Führungspersönlichkeiten wie Martin Mersich der Ältere die Volksgruppe zusammenhielten und jüngeren "Kämpfern", als Vorbild dienten. Es ist gerade dem Letztgenannten zu verdanken, dass sich die burgenländischen Kroaten in wirtschaftlicher Hinsicht, aber auch auf politischem und öffentlichem Sektor behaupten und ihre Zusammengehörigkeit und Identität bewahren konnten.

Die Herausgabe des Wochenmagazins *Kršćanske hrvatske novine* war seine Idee. Zum Redakteur bestimmte er Ignac Horvat, den 27-jährigen Seelsorger in Kittsee, der bei dieser Tätigkeit viel Erfahrung sammeln konnte, was ihm bei seinem späteren schriftstellerischen Schaffen entgegenkam. Er ist (und wird es vermutlich auch bleiben) der bekannteste und erfolgreichste Literat, den die burgenländischen Kroaten hervorbrachten.

SCHLÜSSELWÖRTER: *Burgenland, Kršćanske hrvatske novine, Ignac Horvat*